

Subject Area
Interior Architecture

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 99
PP: 2169-2177

Arrival
26 May 2022
Published
30 June 2022
Article ID Number
62647
Article Serial Number
32
Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/8/sssj.62647>

How to Cite This Article
Yılmaz, S. (2022).
“Erişilebilir Konut
Tasarımı: Laurent Evi
Üzerinden Bir Okuma”
International Social
Sciences Studies Journal,
(e-ISSN:2587-1587)
Vol:8, Issue:99;
pp:2169-2178

Social Sciences Studies
Journal is licensed under
a Creative Commons
Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

Erişilebilir Konut Tasarımı: Laurent Evi Üzerinden Bir Okuma

Accessible Housing Design: A Reading Through On Laurent House

Seval YILMAZ¹

¹ Arş. Gör. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Niğde, Türkiye

ÖZET

Yaşantımızın herhangi döneminde hepimizin bir tür engele sahip olabileceği varsayılarak, yapı çevrenin her yaşta ve yetenekteki insanların kullanabileceği şekilde tasarlanması gereklidir. Standart kullanıcı tipine uygun olarak tasarlanan konutlar, yaşlı ve hareket kabiliyetinde farklılıklara sahip bireylerin yaşam alanlarına ulaşımını, konut çevresi ve içerisinde hareketlerini kısıtlamaktadır. Toplumdaki her bireyin yetenek ve tarzları çok özel ve farklı olduğundan konutlarda geliştirilmiş standart konut tasarımının varlığından söz etmek uygun olmayacaktır. Erişilebilirlik düzenlemeleri, engellilerin kamu binalarına girişini ve mekânları içerisinde hareketlerini kolaylaştırır da özel konutlarla ilgili üretim ve tedarik sürecinin getirdiği yüksek maliyetler standartlaştırılmış tasarımların sürdürülmesine sebep olmaktadır. Her ürün ve mekân tasarımında olduğu gibi konut tasarımlarında da esas alınacak nokta kullanıcılarıdır. Bu çalışmada, farklı yetenek ve eksikliklere sahip kullanıcı gruplarının konut çevresi ve içerisinde erişimini kolaylaştıracak düzenlemeleri özetlemekte, bu alanda yapılan çalışmaları ve kapsayıcı konut tasarımlarını incelemektedir. Çalışmanın kapsamında konutlarda erişilebilirlik sağlanması için mevcut standartlara yer verilmiş, birçok düzenleme ve mevzuatlardan önce 1952 yılında inşa edilen Frank Lloyd Wright'ın Laurent evi erişilebilirlik açısından irdelenmiştir. Veri toplama aracı olarak literatür taraması ve örnek olay yöntemi kullanılmıştır. Yapılan araştırma ve incelemeler sonucunda elde edilen bulgular erişilebilir konut tasarımının nasıl olması gerektiği konusunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erişilebilirlik, Engellilik, Erişilebilir Konut, Laurent Evi

ABSTRACT

It is necessary to design the built environment in a way that people of all ages and abilities can use it, by adopting the idea that we may all have some kind of disability at some stage in our lives. The residences, which are designed in accordance with the standard user type, restrict the access of the elderly and individuals with differences in mobility to their living spaces, and the movements in and around the residence. Since the abilities and styles of each individual in the society are very special and different, it would not be appropriate to talk about the existence of a generalized standard housing design in the houses. Although accessibility regulations facilitate the entry and movement of persons with disabilities into public buildings, the high cost of production and procurement processes associated with private residences lead to the maintenance of standardized designs. As in every product and space design, the main point in housing designs is the users. In this study, it summarizes the regulations that will facilitate the access of different user groups with different abilities and deficiencies in and around the housing, and examines the studies and inclusive housing designs in this area. Within the scope of the study, existing standards for providing accessibility in residences are included, and the Laurent house, built by Frank Lloyd Wright in 1952, which was built before many regulations and legislations, was examined in terms of accessibility. Literature review and case study method were used as data collection tools. It is thought that the findings obtained as a result of the researches and examinations will guide how accessible housing design should be.

Keywords: Accessibility, Disability, Accessible House, Laurent House

1. GİRİŞ

Teknoloji ve sağlık alanındaki gelişmelerle birlikte insan ömrü uzayarak, salgın hastalık, kaza veya savaş sonrası herhangi bir engele sahip olan insan sayısında da artışlar yaşanmaktadır. Toplumdaki her birey hayatlarının bir bölümünde kalıcı ya da geçici herhangi bir engelle karşılaşabilmektedir. İnsan olmanın bir parçası olan engellilik kavramı Dünya çapındaki eğilimlere paralel olarak ülkemizde de engelli nüfusunda artışlar yaşanmaktadır. Dünya nüfusunun %15'i kalıcı bir engelle hayat mücadelesi vermektedir (Dünya Sağlık Örgütü).

Yaşantımızın herhangi bir döneminde her birey geçici ya da kalıcı olarak engelli olabilmektedir. Geçici veya kalıcı engelli olma durumu, yaşlılığın getirdiği fiziksel engeller, hastalık kaynaklı engeller sonradan oluşabilecek engellilik durumlarına örnek olabilmektedir. Bireylerin yaşamları boyunca doğuştan ya da sonradan, geçici yada kalıcı karşılaşabileceği her türlü engel, günlük yaşantılarında, eğitim, sosyal, kültürel ve ekonomik birçok alanda erişim ve ulaşımını kısıtlamaktadır (Evliyaoğlu, D., Tezel, E.,2017).

Farklı engellere sahip bireyler, farklı gereksinimlere ihtiyaç duymaktadır. Görme yetisinde sorun yaşayan insanlar için gerekli ve yeterli aydınlatma sağlanmalı, erişilebilir güzergâhlar boyunca hissedilebilir yüzeyler eklenerek erişim kolaylaştırılmalıdır. Yürümede zorluk yaşayan ve tekerlekli sandalye kullanmak zorunda kalan bireylerin hareketlerini kolaylaştırabilmek amacıyla kullanıcı antropometrik özellikleri ve ergonomik faktörler ışığında düzenleme ve tasarımlara yer verilmelidir (Erdem, 2007 ve Tuncer, 2011).

Topluluğun bir parçası olmak ve mümkün olduğunca bağımsız yaşamak, engelliler, aileleri ve savunucuları tarafından paylaşılan en önemli değer ve hedefler arasındadır. Erişilebilirlik düzenlemeleri, engellilerin kamu binalarına girişini ve mekânları içerisinde hareketlerini kolaylaştırır da özel konutlarla ilgili üretim maliyetleri standartlaştırılmış tasarımların sürdürülmesine sebep olmaktadır. Konutlarda erişilebilirlik, toplu taşımadan veya özel araçtan bina girişine, iç mekânda sirkülasyon alanları, mutfak, tuvalet ve banyolar, yaşam alanları, mevcut yapıda varsa katlar arası ulaşımında kapsayıcı tasarım uygulamalarıyla sağlanmaktadır. Mekânsal düzenlemelerin yanında gerekli ve yeterli aydınlatmanın sağlanması, elektrik anahtar ve prizleri, duvarlara eklenen tutunma barlarının varlığı ve yükseklikleri gibi basit ama gerekli düzenlemelerle rahat, bağımsız ve erişilebilir ortamlar oluşturulmaktadır.

Engelli, 5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'unda; toplumu oluşturan bireylerin doğuştan veya sonradan sahip olabildikleri geçici veya kalıcı kısıtlar nedeniyle toplumsal yaşamam uyum sağlayamama, gündelik yaşamda ihtiyaçlarını karşılamada güçlük çeken kişi olarak tanımlanmaktadır (5378 Sayılı Kanun). Engelli tanımı düşünüldüğünde akla ilk gelen tekerlekli sandalye kullanıcıları, görme ve işitmede sıkıntı yaşayan insanlar olsa da zihinsel engeli olanlar, konuşmada güçlük yaşayanlar insanlar gibi engellilik durumları da engelsiz tasarımda düşünülmesi gerekli kısıtlardır.

Erişilebilirlik, farklı gereksinim ve yeteneklere sahip kişilerin konutlarından açık alanlara, kamu binalarına, eğlence mekânlarına, başkalarına ihtiyaç duymadan erişim ve ulaşımı olarak tanımlanmaktadır. Toplumdaki bütün bireylerin, toplumsal yaşama katılabilimleri, ekonomik özgürlük için iş yaşamına dahil edilmeleri, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılabilimleri için erişilebilirlik, konutlardan kentsel ölçeğe kadar tasarlanmış çevreler için gerekli tüm fiziksel ve mimari tedbirlerin alınmasını kapsar (Demirkan, H,2015). Herhangi bir kısıta sahip kişilerin diğer bireylere sunulan hizmetlerden eşit şekilde faydalanabilmeli, konutlardan kamu binalarına bütün alanlar ayırım yapılmadan her bireyin kullanımına uygun tasarlanmalıdır. Bu sayede, engelli veya engelsiz bireyler ihtiyaçlarını normal bir şekilde karşılayabilmelidir (Mishcenko, 2014). Tasarlanan çevre/mekân/ürün özel tasarımlara gerek olmadan her kullanıcı grubuna uygun tasarlandığında/inşa edildiğinde maliyetler yüksek gibi algılsa da aslında kullanıcı sayısını artırdığı için mekân/ürün verimliliği de artmaktadır.

Kaldırımlarda, yaya geçitlerinde, parklarda, çocuk oyun alanlarında, kamunun hizmet verdiği ve kamu kullanımına açık tüm binalarda ve ulaşım hizmetlerinde erişilebilirlik tedbirlerinin alınması, yalnızca engelliler için değil hareketlerinde kısıtlılık yaşayan yaşlılar, hamileler, çocuklar, bebek arabalıları, çok uzun veya çok şişman kişiler için de büyük önem taşıyan bir gerekliliktir.

Engellilik kavramı, yapı çevrenin ve toplumun ortaya çıkardığı bir algı/durum ve bu algı/durumun kişiye koyduğu engeller olarak tanımlanabilir. Bu durum ve yanlış algının engellenmesi için toplumdaki her kesimin bilinçlendirilmesi ve sonrasında çevre/şehir/yapı/bina/mekân/ürün tasarımlarının “herkes için tasarım” felsefesiyle oluşturulması önem taşımaktadır (Çelebi Şeker, 2022)

Çalışma kapsamında zamanımızın çoğunu geçirdiğimiz yaşam alanlarında bağımsız, kolay ve erişilebilir tasarım uygulamalarına değinilerek erişilebilirlikle ilgili yasa ve düzenlemelerin çok öncesinde inşa edilmiş Laurent Evi üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmeler yapılırken ülkemizdeki standartlara uygun hazırlanan Erişilebilirlik Kılavuzundan faydalanılmıştır. Çalışma yöntemi olarak literatür taraması yapılarak erişilebilir konutlarla ilgili bilgiler toplanmış ve örnek olay yöntemiyle erişilebilir konut gereklilikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

2. ERİŞİLEBİLİR KONUT GEREKSİNİMLERİ

Konutlar, gündelik hayatın başladığı ve bittiği yaşama alanlarıdır. Yaşama mekânları, hareket, dinlenme ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, bireylerin kendilerini sosyal ve kültürel anlamda ifade edebildikleri alanlardır. Bireyler nerede, hangi şartlarda yaşamak istediklerine karar verebilme ve konut içerisinde istediği şekilde düzenleme hakkına sahiptir (Boduroğlu, 2005). Toplumdaki her bireyin yetenek ve tarzları çok özel ve farklı olduğundan konutlarda genelleştirilmiş standart konut tasarımının varlığından söz etmek uygun olmayacaktır. Standart kullanıcı tipine uygun olarak tasarlanan konutlar yaşlı ve farklı engeli sahip engelli bireylerin yaşam alanlarına ulaşımını, konut içerisi ve konut yakın çevresinde hareketlerini engellemektedir.

Farklı fiziksel engelli ve yaşlı kullanıcılar kendi kendine yetebilme durumunu savundukları için erişilebilir konut tasarımları bağımsız yaşam ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte özelliklere sahip olmalıdır. Erişilemeyen konutlar, yaşlı ve engelli kullanıcıların günlük yaşam aktivitelerinde işlevsel bağımsızlık ve performanslarını kısıtlamaktadır. Bu kısıtların ortadan kaldırılması için birçok ülkede fiziki çevrelerin düzenlenmesi için çeşitli yasa ve standartlar bulunmaktadır. ABD’de 1961 yılında fiziksel engelli bireylerin bağımsız yaşamını kolaylaştırmak için bina erişilebilirliğiyle ilgili standartlar belirlenmiştir. 1968 yılında ise Mimari Engelliler Yasası çıkartılarak

kamu adına inşa edilen veya kiralanın bütün konutların fiziksel engellilerin kullanımına uygun şekilde erişilebilir tasarlanması gerekliliği getirilmiştir. Bu düzenlemelerin en geniş kapsamlısı ve dünyada geçerliliği kabul görmüş 1990 yılından itibaren yürürlükte olan Amerika Engelliler Yasası (Americans with Disabilities Act of) çıkarılmıştır. Ülkemizde ise Türk Standartları Enstitüsünün uyulması zorunlu standartları düzenlenmiştir. Bu bağlamda bütün standartları da içerisinde barındıran Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2020 yılında Erişilebilirlik Kılavuzu yayınlanmıştır.

Buckley'in 1996 yılında yapmış olduğu çalışmada, engelsiz konut tasarımında dört temel yaklaşımdan bahsetmektedir. Konut tasarımının ilk yaklaşımı toplam nüfusa oranla azınlık sayılan yürümede zorluk çeken fiziksel kısıta sahip bireylerin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulduğu anlayıştır. Ziyaret edilebilen konut anlayışı fiziksel engele sahip kullanıcıların bu konutları ziyaret edebilme kolaylığının sağlandığı yaklaşımdır. Uyarlanabilir konut, inşa edildikleri dönemde engelli kişilerin gereksinimlerini yerine getirebilecek nitelikte olmayan fakat bazı ekleme ve iyileştirmelerle erişilebilirliği sağlayacak tasarım yaklaşımıdır. Çalışmadaki bu sınıflandırma engelsiz konut tasarımının nasıl olması gerektiğini vurgulamaktadır (Buckley, 1996).

Konutlarda erişilebilir alanların tasarlanması ve inşa edilmesi, ihtiyaçlara göre şekillendirilen yeni ev ve düzene ihtiyaç duyulmadan aynı konut ve mekânlarda yaşlanmayı desteklemekte, kişilerin bağımsızlığını ve mesleki performanslarını arttırmaktadır. Konutla ilgili düzenlemeler, mekânsal erişilebilirliğin sağlanmasının yanı sıra güvenliğin sağlanması ve yaşam kalitesinin artırılması için de gereklidir. Mevcut yapılara tadilat ve uyarlanabilir tasarımlar uygulamaları erişilebilir konut tasarımları için bir yaklaşım olsa da yapıların tasarım aşamasında erişilebilirliğin düşünülmesi hem maddi açıdan hem de gerekli düzenlemelerin uygulanabilirliği açısından daha elverişlidir.

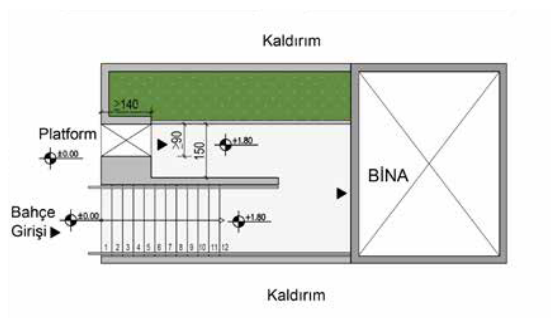
Tasarlanmış çevrede, yaşadıkları toplumda her bireyin ayırım yapılmaksızın eşit şartlarda yaşam sürebilmesi için dünyada ve ülkemizde birçok yasal düzenleme mevcuttur. Fakat bu düzenlemelerin uygulanabilir ve ulaşılabilir olması için farkındalıkların artırılması, yanlış uygulamalara iyileştirmeler getirilmesi engelsiz ve eşit yaşam gereksinimlerindendir.

Konut Girişi

Tasarlanmış çevredeki bütün yapılar gibi konut girişlerinin de erişilebilir olması gerekmektedir. Engelsiz girişler belirgin, korunaklı ve erişilebilir güzergâh üzerinde olmalıdır. Düzenleme ve uyarlamalara gerek kalmadan farklı kabiliyetlere sahip bütün bireylerin bağımsız ve rahat bir şekilde konutlara erişim hakkı bulunmaktadır. Ortopedik engellilerin erişimi için, basamaksız düz ayak olması, su basman seviyesinden oluşan kot farkı bulunan yapılarda ise hem merdiven hem rampa çözümlemesi gerekmektedir. Yeterli ve gerekli aydınlatma sağlanması hem görme sıkıntısı yaşayan insanların erişimini kolaylaştıracak hem de oluşabilecek kazaların önlenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Görsel 1. Engelsiz konut girişi

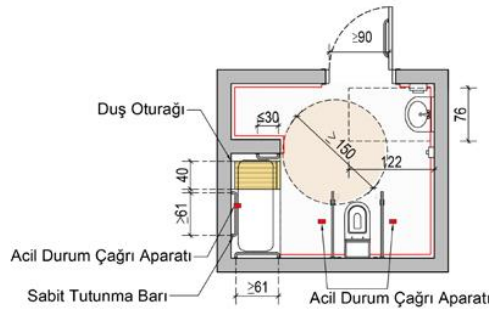
Görsel 2. Kot farkı olan bina girişi

Banyolar ve Tuvaletler

Erişilebilir banyo ve tuvaletler, girişi, ölçüleri ve içerisinde bulunan donatı elemanlarıyla fiziksel kısıta sahip bütün bireylerin kullanımına olanak sağlamalıdır. Konutlarda çoğunlukla birlikte düşünülen duş alanı ve klozet çözümlerinde kot farkı olabilecek kazalar açısından uygun değildir. Tekerlekli sandalye kullanıcıları için bu mekânlarda gerekli manevra alanları bırakılmalı ve duş kabini, küvet ve klozet çevresinde tutunma barları bulunmalıdır. Islak hacimlerde düşünülmesi gerekli en önemli husus kaymaz, sağlam zemin malzemesidir.

Görsel 3. Engelsiz Tuvalet-Banyo

Görsel 4. Engelsiz Tuvalet-Banyo Plan Şeması (Erişilebilirlik Kılavuzu)

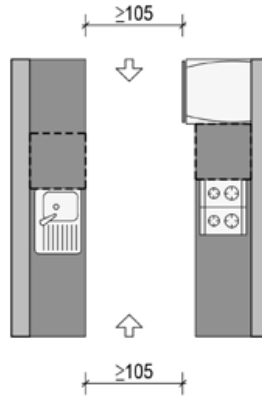
Mutfaklar

Günlük yaşamda mutfak evin en çok kullanılan alanıdır. Günümüzde mevcut mutfakların çoğunluğu fiziksel engelli kullanıma uygun değildir. Lavabo, ocak-fırın ve buzdolabının temel çalışma üçgenine uygun yerleştirilmesi, uygun boyut ve ölçülerde donatı-mobilya seçilmesi rahat erişim için gerekliliktir. Bu düzenlemeler sadece özel ihtiyaçlara sahip bireyler için değil, bütün kullanıcı gruplarının hayatını kolaylaştırmak için gerçekleştirilebilecek uygulamalardır.

Erişilebilir mutfakta tekerlekli sandalye kullanıcılarının rahat hareket edebilmesi için 150*150 ölçülerinde alan bırakılmalıdır. Mutfak tezgâhının en az 90 cm'lik bölümü çalışma yüzeyi olarak düşünülmeli, tekerlekli sandalye kullanıcıların tezgâhın alt tarafına doğru gidebilmesi için en az 90 cm yükseklik ve 49 cm derinlik bırakılmalıdır. Bu ölçüler sadece tezgâh bölümünde değil pişirme bölümünde uygulanarak rahat çalışma ortamı sağlanmalıdır. Ocak ve fırın kontrol düğmeleri, elektrik anahtarları rahat ve güvenli kullanım sağlayacak şekilde yerleştirilmelidir. Mutfakta bulunan musluklar fiziksel güç kullanımı ilkesine uygun tek elle kavrayabilme, açma-kapama sağlamalıdır(Erişilebilirlik Kılavuzu,2021).

Görsel 5-6. Erişilebilir Mutfak

Görsel 7. Mutfak Planı ve Ölçüsü (Erişilebilirlik Kılavuzu)

Konut İç Mekânları

Erişilebilir bir ev, alçaltılmış mutfak tezgâhları ve lavabolar, genişletilmiş kapılar ve tekerlekli duşlar gibi belirli özellikler veya teknolojiler sunar. Mobilite cihazları kullanan kişiler için, temel erişilebilirlik özelliklerine sahip (örneğin basamaksız bir giriş) bile konut bulmak, tamamen imkansız veya uygun fiyatlı olmasa da göz korkutucu olabilir. Son yıllarda artan engelli nüfusu ve engel farkındalığıyla birlikte erişilebilir konut, kamu binaları, eğitim yapılarında artışlar yaşanmaktadır. Rem Koolhaas tarafından tekerlekli sandalye kullanıcısı için tasarlanan Bordeaux Evi kullanıcının da isteği üzerinde yalın değil karmaşık bir ev inşa edilmiştir. Üç katlı konut ortasında bulunan ve çalışma ofisi olarak düşünülmüş mekân, asansör sistemiyle katlar arası ulaşımı sağlamaktadır.

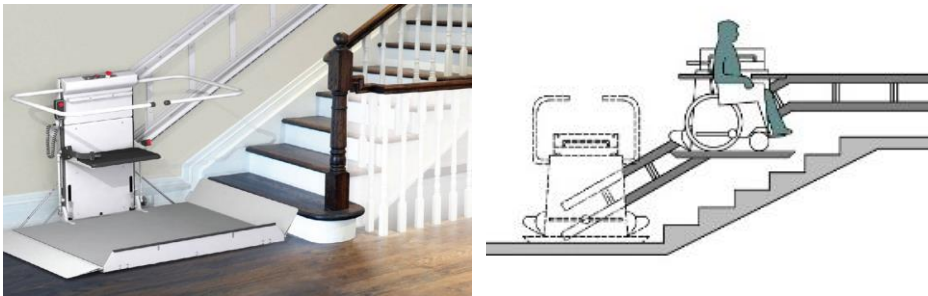

Görsel 8-9. Ofis olarak tasarlanmış asansör sistemi

Katlararası Ulaşım

Hareket kısıtı olan bireylerin kot farkı olan alanlarda hareketliliğini sağlamak için çeşitli düzenleme ve iyileştirmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple erişilebilir merdiven ve rampaların standartlara uygun şekilde düzenlenmesi erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik açısından önemlidir. Düşey sirkülasyon elemanlarından en önemlisi merdivenlerde basamak genişliği ve rıhtların eşit yükseklikte ve genişlikte düzenlenmesi gereklidir. Görme yetisi zayıf olan bireyler için küpeşteler ve yüzeylerde farklı malzemeler kullanılmalıdır. Merdiven korkulukları, başlangıç ve bitişlerde de 30cm devam ettirilmelidir (Çelebi Şeker, 2022).

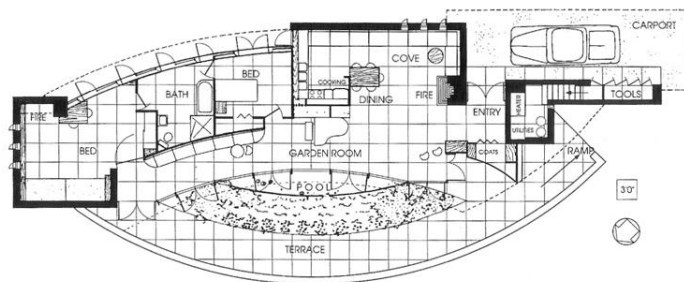
Bina girişleri ve iç mekânlarda küçük kot farkları bulunan alanlarda uygun ölçüde yapılacak rampalar erişimi kolaylaştıracaktır. Katlar arası ulaşımında kullanılan merdivenler yürümeye zorluk çeken bireylerin kullanımını ve ulaşımını zorlaştırmaktadır. Bu durumlarda sıkıntıları ortadan kaldırılması uygun durum ve mekânlara asansör ya da merdiven kenarlarına düşey kaldırma platformlarının eklenmesiyle mümkün olmaktadır.

Görsel 10-11. İç Mekânda Düşey Kaldırma Platformu

3. LAURENT HOUSE

Kenneth Laurent İkinci Dünya Savaşı gazisi olarak eve döndükten bir süre sonra rahatsızlanmış, omurilikte tespit edilen tümör sebebiyle ameliyat olmuştur. Ameliyat sonrası gelişen komplikasyon sonucu tekerlekli sandalyeye mahkum kalmıştır. Kendilerine ev aramaya başlayan Laurentler ülkede erişim konusunda rahat edebilecekleri bir ev bulamamışlardır. 1948 yılında devletin Özel Konut Yasasını kabul etmesiyle Laurentler'e yeni bir ev inşa etmesi ya da mevcut bir evi uyarlamaları için konut desteği yapacaklarını duyurmuşlardır. Kenneth'in eşi Phyllis Laurent bir dergide Frank Lloyd Wright'ın yazar için tasarladığı ev ile ilgili makaleyi okuduktan sonra, Wright'ın kendileri için bir ev tasarlamasını ve bütçelerinin kısıtlarını içeren bir mektup göndermişlerdir. Teklifi kabul eden Wright 1949 yılında tek katlı, iki yatak odasına sahip, bir banyosu ve bodrum katı olmayan 1400 metrekarelik konut çizimlerini tamamlamıştır. 1952 senesinde inşası tamamlanan evde Kenneth Laurent eşi ve çocuklarıyla 60 yıl yaşamıştır.

Görsel 6. Laurent evi zemin kat planı

Konut Girişi

Ünlü mimar tarafından tekerlekli sandalye kullanıcısının içerisinde bağımsız ve rahat şekilde barınabileceği konut Küçük Mücevher olarak adlandırılmaktadır. Tek katlı inşa edilen konut içerisi ve çevresi fiziksel engeli olan Kenneth'in hareket ve dolaşımını kolaylaştıracak şekilde düşünülmüştür. Yapı girişinde düşünülen otoparktan konuta rahat ulaşım sağlanmaktadır. Yapının girişi ve konut içerisinde kot farkının olmaması yürümede sıkıntı yaşayan kullanıcının hareketliliğini rahatlatmaktadır. Laurent konutunun ormanlık alanda bulunması ve burada yer alan kot farkları sıkıntılara yol açacağı için rampalar eklenerek kolay erişim sağlanmaktadır.

Görsel 13. Konut girişi

Görsel 7. Konut çevresi genel görünüm

Banyo ve tuvaletler

Yatak odalarının bitişiğinde bulunan banyo odalardan en kısa sürede engelsiz güzergâh üzerine konumlandırılmıştır. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının ihtiyaç duyabileceği geniş manevra alanlarını düşünmüş, duş kısmında tutunma bariyerleri yeri ve sayısında eksiklikler bulunmaktadır. Fakat Kenneth Laurent duş sırasına kaymak için transfer tahtası kullandığı için tutunma bariyerlerini istememiştir(Harrington, 2017). Banyoda bulunan tezgâh boyutları tekerlekli sandalye kullanıcıya uygun tasarlanmıştır. Dolap kapakları ve detayları engelli kullanımına uygun düşünülmüştür.

Görsel 85. Konut tuvaleti

Görsel 9. Konut banyosu

Mutfak

Modern açık kat planına sahip konutta, mutfakta hazırlık yapılırken çocukları veya misafirleri yaşam alanından görebilme ve sohbet edebilme imkanı sunmak için açık mutfak fikri benimsenmiştir. Mutfak sınırlarına eklenen yemek masası yüksekliği ve tasarımı, tekerlekli sandalye kullanıcının rahatlıkla kullanabileceği şekilde düşünülmüştür. L tipi plan şeması çözümlenmesi erişilebilirliğin gerçekleştirilmesi için en uygun plan tipi örnekleridir. Depolama alanlarında bulunan tezgâh üstü-altı dolapların boyutları ve yükseklikleri erişimi ve kullanımı kolaylaştırmıştır. Dolap ve çekmece kulpları kolay kullanılabilirlik sağlamıştır.

Görsel 10. Konut mutfağı

Görsel 18. Konut mutfağı

Konut İç Mekânları

Konut iç mekânı ve mobilyaların çoğu Wright tarafından tasarlanmıştır. Konut içerisindeki her donatı(mobilyalar, kapı kolları, çekmeceler, ıslak hacim donatıları vb.) tekerlekli sandalye kullanıcısının kullanımına uygun ölçü ve genişliklerde düşünülmüştür. Özel olarak tasarlanan mobilyalarda işlevselliğin yanında görsellik de düşünülmüştür. Konut içerisinde teras boyunca uzanan engelsiz koridor oluşturularak doğal ışığın mekânı aydınlatması sağlanmıştır. Kullanıcının bu koridordan terasa rahat ve kolay ulaşması sağlanmıştır. Kenneth'in çalışma alanı, kullanıcının kolaylıkla ulaşabileceği/kullanabileceği şekilde tasarlanmıştır.

Görsel 19-20-21. Konut İç Mekânından Görseller

Laurent Konutu, erişilebilirlik anlayışının yanı sıra bazı yenilikleri de bünyesinde barındırmaktadır. Günümüzde hala kullanılmakta olan radyan sıcak su sistemi ve asma duvar şöminesi ünlü mimarın detaycı tasarım anlayışını yansıtmaktadır. Kapsayıcı tasarım ve erişilebilirlik standart ve mevzuatlar düşünölmeye başlamadan önce engelli için tasarlanan tek yapı olduğundan evin bir katı müze olarak kullanılmaya devam etmektedir.

4. SONUÇ

Son yıllarda yaşlı ve engelli farkındalığının artmasıyla birlikte yapıllı çevrenin toplumdaki bütün kullanıcı grupları tarafından kullanılabilir tasarlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Standart veya ortalama kullanıcı gereksinimlerine uygun tasarlanan fiziksel çevre ve ürünler sadece engelli kullanıcılar için değil, yaşlılar, çocuklar, hamile kadınlar, çok kilolu ya da zayıf insanlar gibi farklı ihtiyaçlara sahip kişileri de engellemektedir.

Bir bireyin yaşadığı çevre, engelliliğin deneyimi ve kapsamı üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bireyin yapıllı çevreyle etkileşiminin başarısı veya başarısızlığı; kişinin yeteneklerine, eksikliklerine ve yapıllı çevrenin özelliklerine bağlıdır. Erişilemeyen ortamlar, engellilerin toplumdaki diğer bireylerle eşit koşullarda tam ve etkin katılımını etkileyen engeller yaratır. Bu engellerin ele alınması ve engellilerin günlük yaşamlarının kolaylaştırılması yoluyla sosyal katılımı iyileştirme konusunda ilerlemeler kaydedilebilir.

Çalışma kapsamına dahil edilen Laurent evi üzerinden yapılan değerlendirme ve bulgulara göre örneklem olarak seçilen konut kişiye özel tasarlanmış olmasına rağmen fiziksel engele sahip herhangi bir kullanıcının konut çevresi ve içerisinde bağımsız ve rahat bir şekilde erişim sağlayacak biçimde tasarlandığı görölmektedir. İnşa edildiği

dönemde zorunlu yasa ve mevzuatlar bulunmamasına rağmen kullanıcının hareketliliğini kolaylaştıracak şekilde tasarlanması ve dönemin ilerisinde yenilikçi çözümler sunması yapının önemini vurgulamaktadır.

Ormanlık alana inşa edilen yapı arazinin bir parçası olarak yatay düzeye şekillendirilmiştir. Ormanlık alanda bulunan yükseltiler ulaşımı engellemesinden dolayı rampalar eklenmiştir. Laurent evi, mekânsal çözümlerinde fiziksel erişilebilirliğin sağlanması için tek katlı düşünülmüş ve iç mekânda kot farkı eklenmeyerek tekerlekli sandalye kullanıcılarının kullanımı kolaylaştırılmıştır. Konutun önünde bulunan otopark alanı ve engelsiz giriş yürümede zorluk yaşayan bütün kullanıcılara uygun tasarlanmıştır.

Yatak odasından kolaylıkla ulaşım sağlanan tuvalet ve banyo konutta yaşayan bireylerin erişimini kolaylaştırmıştır. Kullanıcının isteği üzerine yalnızca bazı bölümlere eklenen tutunma bariyerleri kullanıcının bağımsız hareketini kolaylaştırmış olsa da bazı alanlarda bu tutunma bariyerlerinin bulunmaması hareket özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Yine kullanıcı isteği olan duş kısmında bulunan kot farkı kazalara sebebiyet verebilmekte ve erişimi zorlaştırmaktadır.

L plan tipine sahip açık mutfakta birçok bölümde herkes için tasarım felsefesi benimsenerek düzenlemeler yapılmıştır. Fakat evye/tezgâh konum ve boyutları tekerlekli sandalye kullanıcısına uygun düşünülmemiştir. Mutfakta bulunan masa boyutları Kenneth'in rahatlıkla kullanabileceği şekilde düşünülmüştür.

Yapı içerisinde bulunan mobilyalar, kapılar, ıslak hacim donatıları, kapı kolları, çekmeceler vb. bütün donatı ve detaylarda engelli bireylerin rahatlıkla kullanabileceği engelsiz ve erişilebilir tasarımlar düşünülmüş ve uygulanmıştır. Kenneth'in geçirdiği operasyon sonucu kalıcı bir engele sahip olması sonucu detaylı düşünülerek tasarlanan ev, Kenneth'in kalan yaşantısını rahat ve bağımsız şekilde sürmesine olanak tanımıştır.

Kişiyi özel olarak her detayı düşünülmüş ve tasarlanmış Laurent konutu, sadece tekerlekli sandalye kullanıcıların bağımsız ve hareketini sağlamakla kalmayıp yürümede zorluk yaşayan, kısa boylular veya yaşlı kullanıcılarında rahatlıkla yaşam sürebileceği evrensel bir tasarım anlayışına uygun tasarlanmıştır. Bazı düzenleme ve eklemelerle görme engelli bireyler için erişilebilir konut özelliği de taşıyabilmektedir. Bu bağlamda değerlendirilecek olursa ortalama kullanıcı grubu veya kişiyi özel konut tasarımından uzaklaşarak kapsayıcı, evrensel tasarım prensiplerine uygun düşünülen ve inşa edilen konutlarla hem bağımsız hem de erişilebilir bir yaşam sürmek mümkün olacaktır.

Yüzyıllar boyunca konutlar, içerisinde yaşayanların ömürlerine göre değil binaların ömürlerine uygun tasarlanıp inşa edilmişlerdir. Bu yanlış düşünceye son verilip tüm insanların yaşam gereksinimlerine ve sürelerine uygun tasarımlar düşünülmeli, bu tasarım ve düşüncelere elverişli yapılar inşa edilmelidir. Mevcut yapıların engelsiz hale getirilmesi hem maddi açıdan hem de düzenlemelerin uygulanabilirliği açısından kısıtlı olabilmektedir. Bu nedenle, standart ve düzenlemelerin yeni yapı inşasında göz önünde bulundurulması, bütün bireylerin hayatlarının bir bölümünde geçici ya da kalıcı engellere sahip olabileceği göz önünde bulundurularak yapay çevrenin tasarlanması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Boduroğlu, Ş. (2005). "Konutlarda evrensel tasarım kavramı ve örnekler üzerinde analizi". Sanatta Yeterlik Tezi, MSGS Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Buckley, R. J. (1996). İngiltere'de Tasarım Yönetmeliğinin Geliştirilmesi. E. Komut (Edt.), Diğerlerinin Konut Sorunları içinde. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayını.

Şeker, N. Ç., & Aytıs, S. "Zihin Farklı Bireyler İçin Bağımsız Yaşam Merkezi Tasarım Parametreleri". Mimarlık ve Yaşam, 7(1), 65-93.

Demirkan, H. (2015). "Mekânlarda erişilebilirlik, kullanılabilirlik ve yaşanabilirlik". Dosya, 36(3), 1-4.

Erdem, H.,E., (2007). "Ankara'da İç ve Dış Mekân Tasarımlarında Tekerlekli Sandalye Kullanıcılarının Yaşam Analizi", Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Erişilebilirlik Kılavuzu (2020) , T.C. Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara.

Evliyaoğlu, D., & Tezel, E. (2017). Havalimanlarının Görme Ve Bedensel Engellilerin Erişebilirliği Üzerinden Değerlendirilmesi: İstanbul Atatürk Havalimanı Örneği. Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, 5, 95-108.

Harrington, C. B.,(2017) "The (Wheelchair- Accessible) House that Frank Lloyd Wright Built"

Hissedilebilir Yüzey Çalıştay I Ölçüler Raporu, (2011). T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

Kanunu, Ö. 5378 Sayılı (2005), Engelliler Hakkında Kanun, Resmi Gazete, 7/7/2005,25868 Ankara: TBMM.

Mishchenko, E., (2014), "Herkes İçin / İle Tasarım: Evrensel Tasarıma Katılımcı bir Yaklaşım Deneyimi", Mimarist, 105-111.

<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>

Görsel Kaynaklar

Görsel 1 Engelsiz Konut magazine.planning.org/publication/

Görsel 2-4-7-11 Erişilebilir Konut Gereksinimleri Erişilebilirlik Kılavuzu (2020) , T.C. Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara.

Görsel 3. Erişilebilir Banyo Tasarımı <https://www.eastersealstech.com/>

Görsel 5-6 Erişilebilir Mutfak Tasarımı Null, R. (2014). *Universal Design Principles and Models*. Boca Raton: CRC Press.

Görsel 8-9 Koolhaas İç Mekân Görselleri https://www.mimarizm.com/haberler/koolhaas-in-ev-yasami-sinemaya-ilham-verdi_116132

Görsel 10 Erişilebilir Asansör <http://www.vuralsanasansor.com/engelli-asansoru>

Görsel 12 Laurent House Planı

Görsel 13-14. Laurent House Bahçe Görünümü https://www.architectmagazine.com/design/frank-lloyd-wrights-laurent-house-opens-as-museum-in-june_o

Görsel 15-16 Konut Tuvalet ve Banyosu <https://emerginghorizons.com/the-accessible-house-that-frank-built/>

Görsel 17-18 Konut Mutfağı <https://emerginghorizons.com/the-accessible-house-that-frank-built/>

Görsel 19-20-21 Konut İç Mekan Görünümler <https://www.hellovelystudio.com/2018/04/frank-lloyd-wright-little-gem-laurent-house.html>